

Suður Afrika:

Butheleze best dámdur

— vil fáa í lag samráðingar ímillum svart og hvít

Tann politiski leiðarin í Suðrafrika, sum er best umtóktur ímillum tey hvítu í landinum, er ikki forsetin, P.W. Botha, ei heldur nakar annar hvitur politikari, men tann svartí leiðarin Mangosuthu Butheleze, høvdingi Zulu-ættrabolsins, ið fevnir um 6 milliónir svartar suðrafrikanarar, og hevur í nógvar öldir havt stóran politiskan leiklut í Suðrafrika.

Í eini kanning í Suðrafrika herfyri, søgdu 83% av hvitum handilsmonnum í landinum, at Butheleze var ein «óførur leiðari», meðan bert 67% góvu Botha sama skotsmál.

Ímóti harðskapi sum politiskum vápn

Tað, sum teimum hvítu dárar best, er at Butheleze tekur í høvuðsheitum undir við teimum kapitalistisku sjónarmiðunum hjá teimum hvítu handilsmonnum, samstundis sum hann er avgjørt ímóti

at nýta harðskap sum politiskt vápn og heldur tað vera møgult at loysa rasu-trupulleikar við samráðingum millum hvít og svart. Nógvir suðrafrikanarar halda, at hann er kanska tann einasti suðrafrikanski politikarin, ið kann enda ta hataðu apartheid-skipanina á friðarligan hátt og steðga tí blóðuga og alsamt vaksandi borgarakrignum. Áskoðanirnar hjá Butheleze hava gjørt hann sera illgrunaverdan og illa dárðan ímillum militantar svartar bólkar, ið siga, at hann bert er ein dukka hjá Pretoriu-stjórnini.

Öll tykjast tó vera samdum, at Butheleze fer at hava sera stóran politiskan týðning í landinum tey næstu árin. Fyri nekrum vikum síðan opnaði hann eina søguliga «indaba», ella stevnu, ímillum hvít og svart í heimstati sínum Natal, har møguleikarnir fyri at skipa fyrstu fleirrasu-stjórn í Suðrafrika vórðu viðgjørdir. Um uppskotini hjá Butheleze verða samtykt, kann hann

bliva landshövdingi — tann fyrsti svartí politikarin, ið hevur slíkt embætti á hondum. Nakrir eygleiðarar vilja vera við, at henda nýggja og forvitnisliga ætlan um valdsbýting millum hvít og svart kundi verið fyrmynd fyrri alt landið. Um so er at apartheid-skipanin verður avtíkin med alla og tey svørtu fáa politiskt frælsi, útihsir Butheleze ikki møguleikanum fyrri breiðum samarbeiði millum Zulu-ættrabólkin og tey hvítu. «Tílik samgonga er møgult», sigur hann, «um hon fer at stuðla áðuga-málunum hjá heildini.»

Inkatha-rørslan grundarlagið

Tað politiska grundarlagið hjá Butheleze er Inkatha-rørslan við einari millión viðhaldsfólkum. Munurin ímillum hesa rørslu og aðrar svartar tjóðskaparrørslur er mótsæða ímóti harðskapi og fíggjarligum trýsti á stjórnina. «Vit fara ikki at eggja svartar suðrafrik-

anarar til at læsta ella drepa svartar landsmenn, ei heldur hvitar,» sigur hann. «Tann einasta gongda leiðin til at broyta viðurskiftini er neyðsemja. Vit siggja ongur møguleikar nú ella í næstu framtíð at kollvelta tað hvíta stýrið við yvrigangi. Tann beiski veruleiki, ið fyri okkum er óundansleppandi, er at vit ikki oyðileggja grundarlagið fyrri framtíðina við tí, vit nú gera.»

Høgra hond hjá Luthuli

Butheleze er 57 ár og føddur í eystur-Natal. Hann las søgu og afrikanska fyrisiting á universitetinum Fort Hare, ið bert er ætlað svørtum næmingum. Hann er giftur, eigur 7 børn og er virkin limur í anglikansku kirkjuni. Hann hevur stóra virðing ímillum leiðarar í Vesturheiminum og hevur m.a. samráðst við pávan í Róm. Reagan forseta, Margaret Thatcher og aðrar oddmenn.

Sjálvt tey, ið finnst harðliga at tí politisku og tjóðskaparligu støðuni hjá Butheleze, viðurkenna, at hansara skrá í stríðnum ímóti apartheid er uttan vansar. Meðan hann las í Fort Hare, var hann limur í A.N.C.-felagsskapinum, sum tað hvíta minnilutastýrið seinni forbjóðaði. Hann varð mettur at vera høgra hond hjá A.N.C.-leiðaranum, Albert Luthuli, sála. Ein av hansara bestu vinmonnum hansara tá var Nelson Mandela, ið hevur sitið í fongsl í 24 ár og vil ikki boyggja seg undir tær treytir. Pretoriu-stjórnin hevur sett fyrri leyslating hansara: at lova ikki at nýta harðskap sum politiskt vápn mótegis teimum hvítu. Butheleze hevur skift brøv við Mandela öll árin. Mandela hevur sitið í fongsl. Hann hevur ferð eftir ferð heitt á stjórnina um at lata Mandela leysan og loyva A.N.C. friar

ræsar, og hann sigur, at hetta má vera tað fyrsta stigið áleiðis rættiligum samráðingum millum svart og hvít. Hann vrakaði stjórnarskipanina frá 1984, sum vildi hava tingið í trimum deildum og útihsa øllum umboðum fyrri tey svørtu í landinum. Hann finst at stjórnini fyrri treiskni, tá talan er um at fremja veruligar ábøtur. «Okkara kós er tann rætta,» sigur hann, «men framtigini henda ikki nóg skjótt. Vit eru t.d. ikki byrjað at tosa um valdsbýtingjona, ið hevur avgerandi týðning fyrri lagnu okkara.»

Mandela og Butheleze samdir?

Fram til mitt í sjeftiárinu var Buthelezi hildin at

vera viðhaldsmaður hjá militantum A.N.C.-bólkinum, men hann sýtti áhaldandi fyrri at gera Inkatharørsluna til grundarlag fyrri «frigeringskipan», og tiskil er hann ikki høgt í metum hjá A.N.C.-leiðsluni. Hann heldur fast við, at «veruligir» A.N.C.-leiðarar, sum Nelson Mandela, eru í stórum samdir við hansara sjónarmið. Fyri stuttum bað hann um loyvi at hitta Mandela í fongslinum til tess at visa teimum svørtu, at ongur misskiljingar vóru teirra millum. Hann sigur: «Eg trái eftir tí stund, tá Mandela og eg kunnu standa á sama palli og geva fólkunum politiskar kostir at velja millum.»

etj.

Lesnaður
til alla
familjuna